

A BÜNTETŐ BIRÓ

Jogtudományi Közlöny 1907. 42.sz. 346.o.

Büntetőtörvénykönyvünknek immár a törvényjavaslati fokozatig előrehaladott módosítása kétségkívül mind nagyobb igényeket támaszt a büntetőjogszolgáltatás tényezőivel szemben. Ugy a feltételes elítélés, mint a fiataalkoru gonosztevőkre nézve tervbe vett "bánásmódok" elkerülhetetlenné teszik, hogy a bíró nagyobb és mélyrehatóbb figyelmet szenteljen a terhelt egyéniségének, mint eddig történt.

Aki egyébként civilisztikus elfogultság nélkül szemlélte a büntető-bíró működését, az a mai jogállapotot tekintve is kénytelen elismerni, hogy a büntető-bíróra egész más természetű feladatok hárulnak, mint a polgári perben ítélezőre. Míg a civilis bíró ma is a "si paret condemna, si non paret absolve" fogalom körében mozog, addig a büntetőbírónak véleményem szerint legnagyobb és legnehezebb, bár sajnos, nem mindig méltányolt feladata a büntetés kiszabásával kezdődik. Bár igen lélekemelő hivatás lehet annak megállapítása, hogy a cselekménytlopás vagy sikkasztás vétségének kell-e minősíteni, mégis sokkal inkább az elevenbe vág, hogy az elítéltnak három napot vagy három hónapot kell-e ezért elszenvednie. Mégis kétségtelen, hogy a büntető igazságszolgáltatás szervei; sokkal több elmeült pazarolnak az előbbi, mint az utóbbi kérdés megoldására. Ennek az alig tagadható ténynek több oka van. Mindenekelőtt büntetőtörvénykönyvünknek a büntetés kimérésében lépten-nyomon összeütközésekre vezető felemás alapelve. Az "igazságos" büntetés megállapítása rendszerint az usus fori szerint megy végbe, így keletkeznek a sablonos büntetési tételek, melyek ugyan bíróságokként különbözők, de ugyanannál a bíróságnál annál állandóbbak. E büntetéskimérési szokásjog ugyan alig fér össze az adott eset és az adott terhelt egyéni sajátosságainak mérlegelésével, de addig, amíg a büntett és a büntetés közös értékmérőjének felállításával a büntetés igazságosságát nem vagyunk képesek biztosabb alapokra helyezni, szükséges rossz, mely felmenti a bírót az alól, hogy a büntetés mértékén tulságosan törje a fejét. Csakhogy a bírónak választására bizott néha sok ezer büntetési egység közül nemcsak

azt kellene kiválasztania, mely az "igazságos" megtorlást foglalja magában, hanem egyszersmind azt, mely az eset egyediségéhez képest célszerű. A célszerűség nem jelenthet egyebet, mint hogy a büntetés tényleges hatása lehetőleg egybevágjon a büntetés hatásainak képzetével. Ehhez azonban hiányzik két feltétel: egyrészt nem ismeri a bíró az előtte álló embert, másrészt nem ismeri a büntetés végrehajtását, melyben az általa alkalmazott individualisatio érvényre jutna. Valljuk meg őszintén, hogy az ítélő-bíró előkészítése nem biztosítja az említett feltételek fennforgását. A bűnvádi per előkészítése - sajnos - nem nyújt módot az eset és a terhelt kriminológiai felderítésére a BP. 83. és 102. §§., melyek a nyomozás tárgyát és a vizsgálat célját határozzák meg, a delictum ténymegállapítása körül forognak, az e fokon elmulasztottak pedig a fő tárgyaláson alig pótolhatók. Azonban "a törvény holt betű, de a bíró élő ember, ami kétségkívül előnye előbbi felett" (A. France). Csakhogy ritkán él ezzel az előnnyel, mert a kiképzés mai rendje erre meg nem tanítja. Maga a büntetőjog ugy az egyetemi oktatásban, mint az előkészítő szolgálatban a hamupipőke szerepét játsza: sem a kötelező öt órás büntetőjogi kollegium, sem a tizhónapos büntetőbírói gyakorlat nem elegendő arra, hogy a kezdő jogászból oly büntetőbíró faragjon, aki a büntetőjog fejlődésével a reá áramló feladatoknak megfelelni képes.

Eddig csak az ítélőbíróról szóltam. Mindezek s még egyéb hiányok észlelhetők a vizsgálóbíró és a nyomozást irányító kir. ügyész kiképzésében. A kriminalisztika tudományának létéről, bár nap-nap után gyakorolja, a vizsgálóbírónak és a kir. ügyésznek rendszerint halvány sejtelve sincs. Bár a BP. a tényállás felderítésében a paragrafusok szövevényes hálójával köti meg az említettek kezét s bár a régi időknek erőszakkal, furfanggal és csellel dolgozó vizsgálóbíráját sikerült kiölnie, azért mégsem látta szükségesnek, hogy a büntettek mindinkább tökéletesedő technikájával szemben a nyomozás és vizsgálat szellemi vezetőit tökéletesebb fegyverekkel lássa el. A tanuvallomások megbízhatatlanságának felismerése a bűnügyi lélektannak egész külön ágát fejlesztette ki, mely a tényállás lélektani kutatásával (V. Ö. Gross Alfréd: Kriminalpsychologische Tatbestandsforschung Halle 1907.) kapcsolatban egészen új lá-

tóhatárokat nyit meg a vizsgálóbíró előtt. Korántsem kívánom lebecsülni a vizsgálóbírói intuitiót és genialitást, hisz elméletek és rendszerek a józan észet sohasem lesznek képesek pótolni, de míg egyrészt az, kinek kezében a per anyagának felderítése nyugszik, sajnos nem mindig bővelkedik a hasznos kvalitásokban, addig másrészt a bűnügyi taktika ismerete a legagyafurtabb vizsgálóbírónak is megkönnyíti feladatát. A kriminológia, mely a gonosztevők lélektanának, szokásainak, egész etnografiájának felderítését tűzte ki célul, a gyakorlott vizsgálóbírónak is hasznos utbaigazítással szolgálhat, de még inkább a kezdőnek, aki ma teljesen az önképzés lassu és bizonytalan módszerére van utalva.

A nemzetközi büntetőegyesület felismervén azt, hogy a büntetőjog újabb fejleményei mellőzhetetlen következményekkel járnak a büntetőbíró kiképzésére nézve, két ízben foglalkozott a kérdéssel: először a linzi kongresszuson, másodsor a német csoportnak 1898-iki müncheni ülésén. (Mit teilungen VII. 129-142; 217-237.). E rövid cikkben nem terjeszkedhetem ki a tárgyalások ismertetésére, annyit azonban meg kell állapítanom, hogy a gyűlés az előkészítő szolgálatot teljesítő büntetőjogi továbbképzését egyhangulag szükségesnek találta. Azóta az eszmét Németországban gyakorlatilag is megvalósították. Hogy az egyetemi oktatásban mi volna a teendő, arra Liszt utalt berlini megnyitó előadásában (Zeitschrift XX. 164-174.), az előkészítő szolgálatban szervezendő elméleti és gyakorlati kiképzéssel behatóan foglalkozott Wulffen (Gross-féle Archiv. XVII. 107-150.) és Mittermaier griesseni tanár (Jur. psych. Grenzfragen V.6.f. 1907.) Tényleg szerveztek is elméleti tanfolyamokat Badenben (Jagemann: Monatschrift f.Krim. psych. I. 374-384.), hol már az első évben 1902-ben 74 önkéntes jelentkező vett részt a kurzuson, Bajorországban 1901 óta (az első évben 139 önkéntes résztvevővel) és 1905 óta Berlinben. Ezenfelül egyes egyetemeken (Giessen, Göttingen stb.) fennálló Forensisch-psychiatrische Vereinigung-ok foglalkoznak a büntetőigazságszolgáltatás kezdő alkalmazottainak továbbképzésével. A tanfolyamokon, melyek közös hibája a tulrövid tartam (2 hét) a főszólyt a bűnügyi lélektanra, kriminológiára, börtönügyre, pszichiatriára, szóval a büntetőjog u.n. melléktudományaira he-

lyezték. Hasonló gondolatkörben mozgott az a nemzetközi tanfolyam, melyet Sommer professor kezdeményezésére ez év április havában tartottak Giessenben, ha a jelentéseknek (Zeitschrift XXVII. 934., Monatschrift IV. 183.) hihetünk, igen nagy sikerrel.

Korántsem óhajtanám a német tanfolyamokat mintának ajánlani, de mint az idők jelei, figyelemreméltóak. Alig van az állami igazgatásnak tere, melyen a men not measures elve gyakorlatibb jelentőségű volna, mint a büntető jogszolgáltatásban. Aki csak kissé átgondolta a büntetőbíró működésének lényegét és jelentőségét, az tisztában van azzal, hogy a functio nem merül ki a da mihi factum, dabo tibi jus által körülhatárolt tevékenységben. A büntető bíró az igazságot nem az által szolgálja és szolgáltatja, ha mindenkinek megadja a magáét, hanem ha bánni és a törvény keretében elbánni tud azzal az egyénnel, kit társadalomellenes tevékenysége elébe sodort. Ehhez pedig jóval több szükséges, mint a büntetőjog ismerete: mindennek előtt emberismeret, élettapasztalat, okosság, nagy általános műveltség - mind oly tulajdonságok, melyeket szakszerű kiképzés útján alig lehet megszerezni. De szüksége van szakismerekre is, melyeket az egyetem egységes jogi oktatása megadni nem tud.

Ezért minden büntetőjogi reform elengedhetetlen előfeltételének tartom a büntető bíró sajátos kiképzését, az előkészítő szolgálat idejében. A kiképzés tárgyai közt elengedhetetlenek: a bűnügyi lélektan, és psychiatria, az elméleti és gyakorlati börtönügy, a kriminalisztika és a kriminalaetiologia vázlat. Gyakorlati szempontból pedig ép oly lényegesnek tartom, hogy a büntető igazságszolgáltatás adeptusa a rendőrségi szolgálattól kezdve a börtönügyi szolgálattig alapos activ részt vegyen a kriminális szak minden egyes funkciojában. Ily teljes áttekintés nélkül jó büntető bíró el sem képzelhető. Hogy ez elméleti és gyakorlati szakképzés az előkészítő szolgálatba miként illeszthető be, azt mint a kivitel kérdését ezuttal nem hivatásom tárgyalni. Egy feltételét a terv megvalósításának ezuttal nem hallgathatom el. Sajnosan tapasztaltuk - különösen az elmúlt évtizedben, - hogy ha egy kitűnő kvalitású büntető-bíró vagy ügyészszégi tag akadt, az admini-

stratio sietett őt előléptetni vagy áthelyezni a polgári szakba. Ennek meg kell szűnnie. Szakítani kell azzal a babonával, hogy a büntető-bíró inferiorisabb jogi lény, mint a polgári bíró. Sőt ellenkezőleg tudásban és értelmi tehetségben felül kell múlnia a polgári bírót, ha nem is itél nagy vagyoni érdekek, hanem rendszerint csak a társadalom alsóbb rétegeinek szabadsága és élete felett.

Én azt hiszem e magasabb minősítést maguknak a bírácoknak kellene követelnie: a súly, melyet a társadalom szervezetében elfoglálnak, egyenes arányban nő azzal a tökéletességgel, mellyel hivatásukat betöltik. Ma a bírác kivételes közjogi helyzetükre hivatkozva követelik - joggal - anyagi helyzetük javítását. A magasabb minősítés, melyet a büntető-bírótól megkívánunk, erre egy újabb jogcímet biztosít.

A BP. A B.-LISTÁN
Jogtudományi Közlöny 1930. 6.sz. 321.o.

Több mint husz év volt szükséges a Bp. felépítéséhez, de az igazságügyminiszter mindössze 5, azaz öt napot engedélyezett a Budapesti Ügyvédi Kamarának, hogy arra a javaslatra megtehesse esetleges észrevételeit, amellyel a Bp. architektúráját romba kívánja dönteni. Igaz, hogy - ellentétben a destrukció uralkodó doktrinájával - rombolással is lehet építeni, sőt Marvell szerint he highest builds who with art destroys, az épít legmagasabbra, aki művészettel rombol, de a rombolás hebehurgyasága sohasem válhatik művészi alkotássá.

Tudvalevő, hogy az első egyszerűsítési támadást az 1921. évi XXIX. tc. intézte a Bp. tömör épülete ellen, de ez a törvény saját hatályát három évre korlátozta, amennyiben azt a minisztérium rendelettel előbb meg nem szünteti. E helyett a törvényhozói bölcs előrelátás igazolásául a nemzetgyűlés plénuma, minden szakszerű megfontolás és előkészítés nélkül, a költségvetési felhatalmazásról szóló 1924: XVII. tc. 6. §-ában az egyszerűsítési törvény hatályát a törvényhozás további rendelkezéséig meghosszabbította. Még tovább egyszerűsített ugyancsak ideiglenesen az 1928: X. tc. 27-35. §-a. Noha ennek az állandósított ideiglenességnek tartama alatt a gyakorlat tapasztalatai a legsúlyosabb aggályokat ébresztették nemcsak az egyesbírói rendszer, de az egyszerűsítés egyéb problematikus áldásai ellen, az igazságügyminiszternek most közrebocsátott tervezete folytatja a romboló munkát a személyes szabadságnak a Bp.-ben nyújtott elvi biztosítékai ellen.

Minderre az a stereotip mentség, hogy a Bp., csakugy mint a Pp., nagy és gazdag ország számára készült, a mai Magyarország pedig kis és szegény ország. Vannak azonban kisebb államok is, hogy csak Ausztriát említsük, amelyeknek eszük ágában sincs, hogy az igazságszolgáltatás garanciáinak mértékét az országnak területi méreteihez arányosítsák, másrészt pedig némi jóindulatu körültekintéssel a másfélmilliárdos állami költségvetésben a takarékoság erényének gyakorlására szembezőköbb tételek is felfedezhetők, mint a kir. bíróságnak 26